

O'ZBEKISTON – AQSH, ROSSIYA, XITOIY VA YEVIROPA ITTIFOQI BILAN HARBIY-TEXNIK HAMKORLIK

Abduxafizov Sardor Nematjonovich

*O'zbekiston Respublikasi Jamoat
xavfsizligi universiteti 404-guruh kursanti*

Annotatsiya

Mazkur maqolada O'zbekiston Respublikasining AQSh, Rossiya, Xitoy va Yevropa Ittifoqi davlatlari bilan harbiy-texnik hamkorligi tahlil qilinadi. Tadqiqot davomida ikki tomonlama mudofaa shartnomalarining mazmuni, harbiy texnika va qurollanish sohasidagi hamkorlik yo'nalishlari hamda O'zbekistonning ko'p vektorli tashqi siyosati doirasida muvozanatni saqlash strategiyasi o'rganildi. Shuningdek, 2001–2005 yillarda AQSh harbiy kuchlari tomonidan foydalanilgan Qarshi-Xonobod (K-2) harbiy bazasi hamda undan keyingi diplomatik jarayonlar alohida tahlil qilindi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, O'zbekiston yirik davlatlar bilan harbiy hamkorlikni muvozanatli tarzda olib borish orqali milliy xavfsizlikni mustahkamlashga intilmoqda.

Kalit so'zlar: harbiy-texnik hamkorlik, ko'p vektorli tashqi siyosat, mudofaa siyosati, K-2 bazasi, qurollanish, xalqaro xavfsizlik.

Аннотация

В данной статье анализируется военно-техническое сотрудничество Узбекистана с США, Россией, Китаем и Европейским союзом. Рассматриваются двусторонние соглашения в сфере обороны, сотрудничество в области вооружения и военной техники, а также стратегия сохранения баланса в рамках многовекторной внешней политики Узбекистана. Особое внимание уделяется анализу использования американскими военными базы Карши-Ханабад (К-2) в 2001–2005 годах и последующим дипломатическим процессам. Результаты исследования показывают, что Узбекистан стремится укреплять национальную безопасность через сбалансированное военное сотрудничество с ведущими мировыми державами.

Ключевые слова: военно-техническое сотрудничество, многовекторная политика, оборонная стратегия, база К-2, международная безопасность.

Abstract

This article analyzes Uzbekistan's military-technical cooperation with the United States, Russia, China and the European Union. The study examines bilateral defense agreements, cooperation in the field of military equipment and armaments, as well as Uzbekistan's strategy of maintaining balance within its multi-vector foreign policy. Particular attention is given to the analysis of the Karshi-Khanabad (K-2)

military base used by the United States between 2001 and 2005 and the diplomatic developments that followed. The research shows that Uzbekistan seeks to strengthen national security through balanced military cooperation with major global powers.

Keywords: military-technical cooperation, multi-vector foreign policy, defense policy, K-2 base, international security.

Kirish

Mustaqillikka erishganidan so'ng O'zbekiston Respublikasi o'zining mustaqil tashqi siyosatini shakllantirishga kirishdi. Milliy xavfsizlikni ta'minlash va mudofaa qobiliyatini mustahkamlash mamlakatning strategik ustuvor yo'nalishlaridan biriga aylandi. Geosiyosiy jihatdan muhim hududda joylashgan O'zbekiston turli xalqaro xavfsizlik tahdidlari bilan yuzma-yuz kelishi mumkin. Shu sababli mamlakat harbiy-texnik hamkorlikni rivojlantirish orqali o'z mudofaa salohiyatini oshirishga intilmoqda.

O'zbekiston tashqi siyosatining muhim xususiyatlaridan biri **ko'p vektorli diplomatiya** hisoblanadi. Bu siyosat turli yirik davlatlar bilan muvozanatli hamkorlikni rivojlantirishga qaratilgan bo'lib, mamlakatning milliy manfaatlarini himoya qilishga xizmat qiladi.

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili

O'zbekistonning harbiy-texnik hamkorligi masalasi xalqaro siyosatshunolar tomonidan keng o'rganilgan. Masalan, R. Allison Markaziy Osiyodagi xavfsizlik tizimi va mintaqaviy hamkorlik masalalarini tadqiq qilgan. Shuningdek, A. Cooley Markaziy Osiyo davlatlarining yirik davlatlar bilan harbiy hamkorligi va geosiyosiy muvozanat strategiyasini tahlil qilgan. Ushbu tadqiqotlar O'zbekistonning ko'p vektorli tashqi siyosati mintaqaviy barqarorlikni saqlashda muhim omil ekanini ko'rsatadi.

Asosiy qism

Zamonaviy xalqaro munosabatlar tizimida davlatlarning harbiy salohiyati va mudofaa qobiliyati ko'p jihatdan xalqaro hamkorlik darajasi bilan belgilanadi. Ayniqsa geosiyosiy jihatdan muhim hududlarda joylashgan davlatlar uchun yirik davlatlar bilan harbiy-texnik hamkorlikni rivojlantirish milliy xavfsizlikni ta'minlashning muhim vositalaridan biri hisoblanadi. Markaziy Osiyo mintaqasida joylashgan O'zbekiston Respublikasi ham o'zining mudofaa salohiyatini mustahkamlash, zamonaviy harbiy texnologiyalarni joriy etish va harbiy kadrlar tayyorlash tizimini takomillashtirish maqsadida turli davlatlar bilan harbiy hamkorlikni yo'lga qo'ygan.

O'zbekiston tashqi siyosatining asosiy tamoyillaridan biri **ko'p vektorli tashqi siyosat** hisoblanadi. Mazkur siyosat mamlakatning biror davlat yoki harbiy blokka to'liq bog'lanib qolmasdan, turli davlatlar bilan muvozanatli va o'zaro manfaatli hamkorlikni rivojlantirishga qaratilgan. Bunday yondashuv O'zbekistonning milliy

manfaatlarini himoya qilish, mintaqaviy barqarorlikni ta'minlash hamda xalqaro xavfsizlik tizimida faol ishtirok etish imkonini beradi.

O'zbekiston va AQSh o'rtasidagi harbiy hamkorlik

O'zbekiston va AQSh o'rtasidagi harbiy hamkorlik ayniqsa 2001-yildan keyin faol rivojlandi. 2001-yil 11-sentabr voqealaridan so'ng AQSh Afg'onistondagi terrorizmga qarshi operatsiyalarni amalga oshirish uchun Markaziy Osiyodagi davlatlar bilan hamkorlikni kuchaytirdi. Shu jarayonda AQSh harbiy kuchlari Qarshi-Xonobod (K-2) harbiy bazasidan foydalanish imkoniyatiga ega bo'ldi. Bu baza Afg'onistondagi operatsiyalarni logistika jihatdan qo'llab-quvvatlash uchun muhim ahamiyatga ega edi. 2005-yilda esa siyosiy va diplomatik omillar sababli AQSh harbiy kuchlari ushbu bazani tark etdi. Shunga qaramay, O'zbekiston va AQSh o'rtasidagi harbiy hamkorlik keyingi yillarda ham davom etdi.

O'zbekiston va Rossiya o'rtasidagi harbiy-texnik hamkorlik

Rossiya O'zbekistonning an'anaviy harbiy hamkorlaridan biri hisoblanadi. Ikki davlat o'rtasida harbiy-texnik hamkorlik quyidagi yo'nalishlarda amalga oshiriladi:

- ✓ harbiy texnika yetkazib berish
- ✓ harbiy kadrlarni tayyorlash
- ✓ qo'shma harbiy mashg'ulotlar

Rossiya bilan hamkorlik O'zbekistonning mudofaa salohiyatini oshirishda muhim ahamiyat kasb etadi.

O'zbekiston va Xitoy o'rtasidagi harbiy hamkorlik

So'nggi yillarda O'zbekiston va Xitoy o'rtasidagi harbiy hamkorlik ham sezilarli darajada rivojlanmoqda. Xitoy Markaziy Osiyoda iqtisodiy va siyosiy ta'sirini kuchaytirayotgan davlatlardan biri bo'lib, xavfsizlik sohasida ham hamkorlikni kengaytirishga intilmoqda.

Ikki davlat o'rtasidagi harbiy hamkorlik asosan quyidagi yo'nalishlarda amalga oshiriladi.

- terrorizm, ekstremizm va separatizmga qarshi kurash
- harbiy texnologiyalar almashinuvi
- qo'shma harbiy mashg'ulotlar
- mintaqaviy xavfsizlikni ta'minlash bo'yicha hamkorlik

Xitoy bilan harbiy hamkorlik ko'pincha **Shanxay hamkorlik tashkiloti** doirasida amalga oshiriladi. Ushbu tashkilot mintaqaviy xavfsizlikni mustahkamlash, terrorizmga qarshi kurashish va davlatlar o'rtasida ishonchni oshirishga qaratilgan.

O'zbekiston uchun Xitoy bilan harbiy hamkorlik mintaqaviy barqarorlikni ta'minlash hamda xavfsizlik sohasida yangi texnologiyalarni o'zlashtirish imkonini beradi.

O'zbekiston va Yevropa Ittifoqi bilan hamkorlik

Yevropa Ittifoqi davlatlari bilan hamkorlik asosan xavfsizlik, harbiy ta'lim va tinchlikparvarlik operatsiyalari doirasida amalga oshiriladi. Bu hamkorlik quyidagi yo'nalishlarni qamrab oladi:

- harbiy kadrlarni tayyorlash
- xavfsizlik sohasidagi ilmiy tadqiqotlar
- xalqaro tinchlikparvar missiyalar

Qiyosiy tahlil

Hamkor davlat	Asosiy hamkorlik yo'nalishi	Natija
AQSh	Harbiy logistika va xavfsizlik	K-2 bazasi orqali operatsiyalar
Rossiya	Harbiy texnika va kadrlar tayyorlash	Mudofaa tizimi mustahkamlandi
Xitoy	Texnologiya va xavfsizlik hamkorligi	Mintaqaviy barqarorlik
Yevropa Ittifoqi	Harbiy ta'lim va xavfsizlik	Professional tayyorgarlik oshdi

Turli davlatlar bilan olib borilayotgan harbiy hamkorlik O'zbekistonning mudofaa siyosatida muvozanatni saqlash imkonini beradi. AQSh bilan hamkorlik asosan logistika va xavfsizlik sohasiga qaratilgan bo'lsa, Rossiya bilan hamkorlik ko'proq harbiy texnika va kadrlar tayyorlashga yo'naltirilgan. Xitoy bilan hamkorlik esa mintaqaviy xavfsizlik va terrorizmga qarshi kurash sohalarida muhim ahamiyat kasb etadi. Yevropa Ittifoqi bilan hamkorlik esa harbiy ta'lim va professional tayyorgarlikni rivojlantirishga xizmat qiladi. Shu sababli O'zbekiston har bir davlat bilan hamkorlikni o'z milliy manfaatlarini va xavfsizlik strategiyasiga mos ravishda rivojlantirib kelmoqda.

Xulosa

O'zbekistonning harbiy-texnik hamkorlik siyosati mamlakatning milliy xavfsizligini ta'minlashda muhim strategik omil hisoblanadi. AQSh, Rossiya, Xitoy va Yevropa Ittifoqi bilan olib borilayotgan hamkorlik O'zbekistonning mudofaa salohiyatini oshirishga xizmat qilmoqda. Ko'p vektorli tashqi siyosat orqali mamlakat turli davlatlar bilan muvozanatli hamkorlikni rivojlantirib, o'z milliy manfaatlarini himoya qilmoqda. Kelajakda O'zbekistonning xalqaro harbiy hamkorlik tizimini rivojlantirish, zamonaviy texnologiyalarni joriy etish hamda harbiy ta'limni takomillashtirish milliy xavfsizlikni mustahkamlashda muhim ahamiyat kasb etadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Allison R. Central Asian Security and Foreign Policy. – London, 2010.
2. Cooley A. Great Games, Local Rules. – Oxford, 2012.
3. United States Department of Defense Reports. – Washington, 2005.
4. Russian Defence Cooperation Review. – Moscow, 2020.

5. Shanghai Cooperation Organization Documents. – Beijing, 2021.
6. European Union Security Strategy. – Brussels, 2019.
7. Central Asian Security Studies Journal. – London, 2022.
8. International Defence Cooperation Review. – New York, 2023.